דוחקין ובולטין בפרוכת ודומין כמין שני דדי אשה שנאמר °צרור המור דודי לי בין שדי ילין" ומנלן דבדיו לפותיא דארון הוו יתבי דילמא לארכו דארון הוו יתבי? אמר ר' יהודה תרי גברי באמתא ופלגא לא מסתני להו ומנא לן דבארבעה הוו דרו להו? דכתיב א] °ונסעו הקהתים נ] תרי, נושאי המקדש" נמי תרי. תנו רבנן עשרה שלחנות עשה שלמה המלך שנאמר °ויעש שלחנות עשרה וינח בהיכל חמשה מימין וחמשה משמאל" ואם תאמר חמשה מימין הפתח וחמשה משמאל הפתח אם כן מצינו ששולחן בדרום והתורה אמרה °והשולחן תתן על צלע צפון" אלא של משה באמצע חמשה מימינו וחמשה משמאלו. תנו רבנן עשר מנורות עשה שלמה שנאמר °ויעש את המנורות הזהב עשר כמשפטם ויתן בהיכל חמשה מימין וחמשה משמאל" ואם תאמר חמשה מימין הפתח וחמשה משמאל הפתח אם כן מצינו מנורה בצפון והתורה אמרה °ואת המנורה נכח השלחן, ג] אלא של משה באמצע חמשה מימינה וחמשה משמאלה. תני חדא ד] מחצי בית ולפנים היו מונחין ותני חדא משליש הבית ולפנים היו מונחין ולא קשיא מר קא חשיב בית קדשי הקדשים בהדי היכל מר לא קא חשיב בית קדשי הקדשים בהדי היכל. *תנו רבנן מזרח ומערב היו מונחין דברי רבי, רבי אלעזר בר' שמעון אומר *צפון ודרום. מ"ט דרבי? גמר ממנורה מה מנורה מזרח ומערב אף הני נמי מזרח ומערב ומנורה גופה מנלן? מדכתיב בנר מערבי °יערוך אותו [אהרן וגו'] לפני ה'" מכלל דכולהו לאו לפני ה', ואי סלקא דעתך צפון ודרום, כולהו נמי לפני ה' נינהו. ור' אלעזר בר' שמעון מאי טעמא? גמר מארון מה ארון צפון ודרום אף הני נמי צפון ודרום. ורבי נמי ליגמר מארון? דנין חוץ מחוץ ואין דנין חוץ מבפנים. ור' אלעזר בר' שמעון ליגמר ממנורה? אמר לך מנורה גופה צפון ודרום הוה מנחה (א) אלא הא דכתיב "יערוך אותו אהרן ובניו? דמצדד להו אצדודי *דתניא °אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות מלמד שהיו מצדדין פניהם כלפי נר אמצעי אמר רבי *נתן מכאן שאמצעי משובח. בשלמא למ"ד מזרח ומערב היינו דהוו יתבי עשרה בעשרים אלא למ"ד צפון ודרום ה] כי היכי הוו יתבי ותו כהנים היכי הוו עיילי, ותו מצינו ה' שלחנות בדרום ותו שלחן דמשה היכא מנח ליה, ו] ולטעמיך למ"ד מזרח ומערב נמי שלחן דמשה היכא הוה מנח ליה? אלא מי סברת חד דרא הוה, תרי דרי נינהו.

בשלמא

רש"י

כמין שני דדי אשה. אלמא בדים ממזרח למערב קיימי ראשן אחד למערב וראשן אחד למזרח בתוך הפתח ושמע מינה רחבו של ארון ממזרח למערב ו] (שהיה) לאורכו של בית: תרי גברי באמתא ופלגא. לא הוו בדים לאורכו ז] לא היה בין בד לבד אלא ח] אמה ומחצה: המקדש: שנים. והקימו: הלוים את המשכן כשהן חונים לחנות עד בואם אלו נושאי הארון: ופ"ס. הא מימין ומשמאל דפתח קאמר: אם כן מצינו חמשה שולחנות בדרום. שהפתח היה באמצע ההיכל בכותל מזרחי ונמצאו חמשה שבשמאל ט] דרך כניסה הלס בדרום: אלא של משה באמצע חמשה מימינו. בדרומו וחמשה משמאלו בצפון וכולן בצפון ההיכל ולקמן מפרש היכי מנחי: מחצי הבית ולפנים. מונחין כל השולחנות ואין אחד מהן בחצי מן החיצון נגד הפתח: מר קא חשיב כו'. שההיכל ששים אמה ארכו כדכתיב (מלכים א ו) והבית אשר בנה המלך שלמה לה' וגו' ומתוכן ששים הוו עשרים בדביר כדכתיב (שם) ולפני הדביר עשרים אמה וגו' וההיכל ארבעים כדכתיב (שם) ארבעים באמה היה הבית הוא ההיכל לפני והשולחנות יושבים בעשרים אמה של היכל של צד הדביר מאן דתני משליש הבית חשיב כל הששים אמה של דביר ושל היכל ומאן דתני מחצי הבית ולפנים לא חשיב אלא היכל לחודיה: מזרח ומערב מונחים. השולחנות ראשן אחד למזרח וראשן אחד למערב דהיינו י] (ארכו) לאורכו של בית: מה מנורה מזרח ומערב. השלשה קנים במזרח והשלשה במערב: מדכתיב בנר מערבי לפני ה'. דכתיב (ויקרא כד) יערוך אותו אהרן וגו' לפני ה' דמשמע אותו לפני ה' ולא אחר לפני ה' אלמא חד הוא דהוי כלפי מערב נגד בית קדשי הקדשים אלמא מזרח ומערב מונחים והחיצון של צד מערב קרי ליה נר מערבי דלא בצפון יא] (ג) אשתכח דכולהו פי הפתילות שוות למערב: מה ארון צפון ודרום. ארכו לרחבו של בית כדאמרינן לעיל וכך היה מונח וכך הוו בדיו מונחין: חוץ מחוץ. מנורה ושולחן שהיה בהיכל: והכתיב אותו. דמשמע אחד לפני ה' ותו לא: מצדד להו אצדודי. לעולם צפון ודרום מנחי ואפי' הכי ליכא אלא חד כלפי מערב והיינו אמצעי שפי הפתילה כלפי מערב ושאר הפתילות מצודדות פיהן כלפי האמצעי שג' של נר צפון מצודדות כלפי דרום וג' של נר דרום מצודדות כלפי צפון: אל מול פני המנורה. אמצעי עומד על גופה של מנורה והשאר על הקנים ומשמע (ג) *קרא יב] אותן שעל הקנים מצודדות כלפי יג] אותו של מערב: מכאן שאמצעי משובח. לגבי שלש שקורין בספר תורה בשני ובחמישי ואמרינן במסכת מגילה (דף כא:) אין פוחתין מעשרה פסוקים וקאמר רבי נתן דאמצעי משובח וקורא ארבעה והשאר ג' ג': היינו דיתבי י'. עשר שולחנות בעשרים כדאמרן לעיל מחצי הבית ולפנים מונחים וקסלקא דעתך דראשו של זה בצד ראשו של זה קיימי יד] ואיכא למימר אע"ג דהאי אפשר שישבו עשר שולחנות של עשרים אמה בעשרים אמה מטולטלות שלא יהא קנה חוץ לעשרים אמות הפנימיות איכא למימר לא דק טולי האי הא דקתני לעיל מחצי הבית ולפנים: אלא למאן דאמר צפון ודרום. דהיינו לרחבו של היכל והלא רחבו אינו אלא עשרים ועשרה שולחנות של עשרים אמה בעשרים אמה היכי יתבי הא אי אפשר לעמוד שלא יהא ריוח מועט בין שולחן לשולחן: ותו. אי נמי מצו יתבי נמצא שמילאו את כל רוחב ההיכל וכהנים ביוה"כ היכי עיילי לפני ולפנים אי נמי בכל שבת נכנסין *) ארבעה כהנים כדקתני במתניתין שנים ליטול שני סדרים הישנים ושנים לסדר שני הסדרים החדשים ועומדים אלו כנגד אלו טפחו של נוטל כנגד טפחו של מסדר ואי כל רוחב ההיכל מלא היכי אזלי כהנים הנוטלין בלידך גיסא דשולחנות: ותו מצינו חמשה שולחנות בדרום. וקרא כתיב (שמות כו) על צלע צפון: ותו שולחן דמשה. דאמרן לעיל באמצע מונח טו] היכי מונח: ולמאן דאמר נמי מזרח ומערב שולחן דמשה היכא מנח. אשתכח דיתיב הך שלחן שלו בעשרים אמות חיצוניות והשתא מתרץ לכולהו פירכי: מי סברת כחד דרא הוו יתבי. שלא עשר ראשה של זו בצד ראשה של זו: בתרי דרי הוו יתבי. חמשה מינייהו ראשה של זו בצד ראשה של זו ושל משה אלכסון לפניהם ולא בשורתן ושורה אחרת של חמשה אצל אותה של משה ולא בשורתה ואותם ה' ראשה של זו בצד ראשה של זו:

*) נ"א ח' כהנים ד' החדשים וד' ליטול ב' מזכן וב' לסדר ב' בזיכין

למ"ד

תוספות

דוחקין ובולטין בפרוכת ודומין כמין שני דדי אשה. מעשה נס היה דהארון באמצע קדשי הקדשים היה ולכל צד היה עשר אמות ומקום ארון אינו מן המדה כדאיתא בפרק קמא דמגילה (דף י:) ואם כן אפילו למאן דאמר שהבדים שמשים לצד אחד היה מגיעים עד הפרוכת הא לא היה ארוך עשר אלא ע"י נס האריכו הבדים עד שהיו דוחקין ובולטין ונראין כשני דדי אשה •לחיבתן של ישראל:

מזרח ומערב מונחין. ומתני' דהכא אורך לאורכו של בית כדפי':

מדכתיב בנר מערבי לפני ה'. נר שני של שתי מזרחיות קרי נר מערבי כדפרישית בפרק כל קרבנות (לעיל ד' פו: ד"ה ממנה) ומתניתין דתמיד (פ"ג מ"ט) דמלא שתי מזרחיות דולקות כרבי דאמר מזרח ומערב מונחין דלמאן דאמר צפון ודרום מונחין אין שייך מזרחיות:

שאמצעי משובח. פי' בקונט' לענין שלשה שקוראין בתורה דאין פוחתין מעשרה פסוקים ואמצעי שקורא ארבעה משובח ועל זה מייתי הך ברייתא התם בפ"ג דמגילה (דף כא:) אבל [קשה] דמייתי [נמי] שאר ברייתות דראשון ואחרון משובחים לכך נראה דהך [והכא] מיירי' לגבי שלשה המהלכים בדרך דגדול באמצע כדאמר בפרק אמר להם הממונה (יומא דף לז.) ובמגילה (דף כא:) מייתי לה משום דכיון דמשובח לשאר דברים טוב שיקרא ד' פסוקים:

תרי דרי הוו. ומיתרצי השתא כולהו פירכי דלמאן דאמר צפון ודרום אף על גב דלי יהבינן חמשה

רבינו גרשום

שמבדיל בין הקדש ובין קודש הקדשים שהלוחות ע"ג אמה וארכון: דילמא לארכו דארון הוו יתבי. ומאי (דארכו) [דרוחבו] דארון לארכו של בית: [אמר רב יהודה] ליכא למימר הכי דלאורכו של ארון [הוו] דרוחבו של ארון היה אמה וחצי והוו בדיו לאורכו תרי גברי שנושאין הבדים באמתא ופלגא לא מסתני להו וילכו אורך הבדים לרוחבו של ארון: ומנא לן דד' גברי דרו. דלא מסתני להו איכא חד גברא מצד זה ותני בריח א' של כתף ימין ואחד על כתף שמאל וכן לצד אחר: לא כ"ד הקהתים תרי נושאי תרי הוא ד' דמצי למימר ונסעו נושאי המקדש והקימו שנים את המשכן עד בואם נושאי הארון: אלא של משה באמצע והולך מן שמאל הפתח בצפון: כמשפטם כתבנית מנורה של משה. גביעים קנים וכפתורים: מאן דאמר משליש בית ולפנים קא חשיב בית קדשי הקדשים היכל (בהדי)[בהדרי היכי] שהן אמה העשרים ולפנים מפתח ההיכל היו מונחים היינו משליש הבית ולפנים: ומר לא קא חשיב בית קדשי הקדשים בהדי היכל משום הכי אמר מחצי בית ולפנים דהיינו מעשרים אמה ולפנים: מזרח ומערב היו מונחין. אורכן לאורכו של בית: מדכתב בנר מערבי לפני ה' דכתיב יערוך אותו לפני ה': מה ארון צפון ודרום. כדאמרן דאין דנין חוץ מפנים. מנורות דחוץ מארון דהוי בפנים: מצדד להו אצדודי לשאר נרות כלן לפני נר מערבי והוא לחובה. מכוין לפני ה' והשאר קטנא לפני ה' והוא באמצעיתן: בשלמא למאן דאמר מזרח ומערב שאורכן לאורך הבית היינו דיתבי עשר שלחנות בעשרים אמה דהוה להו לארכו [illegible]. אלא למאן דאמר מצפון לדרום דאורכן לרחבו של בית הא ליכא מצפון לדרום אלא עשרים ועשרים בעשרים היכי יתביהו כהנים היכי עיילי לבית קדשי הקדשים הא מפסיק שלחנות: שלחן דמשה היכי [illegible]: ולמאן דאמר מזרח ומערב שלחן דמשה היכי מנח ליה או מנח ליה באמצע והרי יתנו בשליש החיצון: מי סברת חד דרא הוה מנח להו לשלחנות תרי שורי נינהו חמש כנגד חמש ושל משה בין שתי השורות:

שיטה מקובצת

א] ונסעו הקהתים. תרי נושאי תרי הוא ארבעה דמצי למימר ונשאו נושאי המשכן והקימו את המשכן עד באו נושאי הארון התגרי"א: ב] תיבות תרי נמי תרי נמחק: ג] השולחן. על (ירך) [צלע] המשכן תימנה: ד] מחצי בית. ע' תוס' לעיל (דף פו ע"ב): ה] לית ליה למ"ד נמי מזרח ומערב שלחן: ו] למערב. שהוא: ז] לאורכו. של ארון: ח] אלא. כשיעור רוחב הארון והיינו אמתא ופלגא בד לבד אלא הוי לאורכו נותנים הבדים והוי אורך הארון בין בד לבד והיינו שתי אמות: ט] שבשמאל. י] דהיינו אורכן: יא] בצפון ודרום אישתכח דכולהו נרות והיינו פי: יב] דאותן שעל: יג] כלפי אותה: יד] קיימי כולהו: טו] הכא מנח:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה דוחקין וכו' לחיבתן של ישראל. עיין פירש"י פ"ב מ"ט דב"ב ד"ה תן:

הגהות הב"ח

(א) גמ' [illegible] (ב) [illegible] (ג) [illegible]

[שקלים יא: עי"ש] [יומא נא:]

[מגילה כא: עי"ש]

[שם איתא ר' יוחנן]

תורה אור

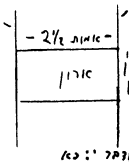

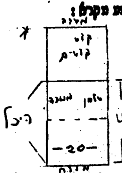

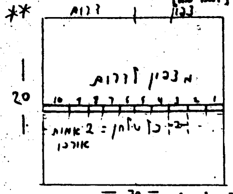

נושא
מחלוקת תנאים
באיזה כיוון היו מונחות שלחנות של משה
1- ארון לאורך ההיכל
מנורה (מערב נגד) מנורה
2- ארון מצפון לדרום וגמ'
"גמר"